

Sefa van Leeuwen-Marinč

Gouwe Verhalen is een serie interviews met mensen die het verleden van Gouda zelf hebben beleefd.

Gert Jan Jansen

‘Dus je had gehoord dat ik uit Hongarije kom? Toen dacht je zeker dat ik hier in 1956 als vluchteling was gekomen? Maar zo is het niet. Ik kwam in 1926 voor het eerst in Gouda, dertig jaar eerder. Sinds 1932 woon ik in Gouda, nou ja, voor mijn gevoel dan. Ons huis stond aan de Wethouder Venteweg en die lag toen in de gemeente Reeuwijk.’

Sopron

‘Ik ben op 24 maart 1918 geboren in Sopron, een stadje in Hongarije, pal aan de grens met Oostenrijk. Jožefa Marinč is mijn geboortenaam. Jožefa is afgeleid van Jozef en misschien weet je het: maart is Jozefmaand. Ik was de jongste van vier. Mijn oudste zus heette Agnes, dan kwam broer Leopold – roepnaam Poldi – mijn zus Maria Mici en dan ik. Agnes en Poldi waren negen en zeven jaar ouder, Maria Mici twee. Wij waren geen Hongaren, maar Slovenen. Slovenië hoorde in die tijd tot het Koninkrijk Hongarije. De naam Marinč kom je rond Ljubljana vaker tegen. In 1918 was het einde van de Eerste Wereldoorlog en zeker in dat gebied was de verwarring groot. De Hongaars-Oostenrijkse dubbelmonarchie viel uit elkaar; nieuwe grenzen moesten nog getrokken worden en de inwoners hadden het slecht. Maar ja, ik was een baby en kan me daar niets van herinneren. Sopron was een prachtige historische stad, groter dan Gouda in die tijd, met veel kenmerken van het Habsburgse rijk. Mijn vader heb ik eigenlijk niet gekend. Hij was artillerist in het Hongaarse leger, zo staat op zijn grafsteen in Sopron. Hij is in mijn geboortjaar door ziekte overleden. Toen

Sefa van Leeuwen-Marinč (1918)

Sefa van Leeuwen-Marinč (foto: Nico J. Boerboom)

Sopron 1918: Jožefa Marinč (rechts) met zus Maria Mici (collectie-Van Leeuwen-Marinč)

Graf van vader Jakob Marinč in Sopron (collectie-Van Leeuwen-Marinč)

stond mijn moeder met vier kinderen er alleen voor. Ze probeerde met groente en fruit wat te verdienen op de markt, maar veel inkomsten zullen er niet geweest zijn. Toch gingen we gewoon naar school. Mijn broer zat zelfs op het gymnasium. Ik ging naar de Ursulinen in de Klostergasse. Moeders motto was: hard werken, niet zeuren, helpen en geholpen worden. Helpen waar mogelijk; geholpen worden waar nodig. Ik heb dat overgenomen. Maar ik moest ook leren vechten. Ik was de jongste en de kleinste; naar mij werd anders niet geluisterd.’

Met de Kinderliga naar Gouda

‘Moeder had in Sopron veel vrienden die wisten hoe ze ervoor stond en die haar wilden helpen. Zo had iemand gehoord van de Hongaarse Kinderliga die kinderen uit voormalig oorlogsgebied voor twee maanden naar Nederland haalde om aan te sterken. Ze adviseerde mijn moeder om haar jongste dochter aan te melden. Of ik er echt slecht aan toe was, weet ik niet en mij werd niets gevraagd. Voor mijn moeder was het een lastenverlichting.

In de zomer van 1926 kreeg ik een koffertje in handen en een koord om mijn nek. Op het label stond mijn naam en die van het gastgezin waar ik twee maanden naartoe zou gaan. Zo kwam ik in Gouda aan met de trein. Op het perron was het een drukte van jewelste. Allerlei mensen doken op mijn naamkaartje tot een dame riep: “Jan, die is van ons!” Het was mevrouw Bertels. Haar man dreef – wat toen heette – een Nutriciawinkel op Kleiweg 8, op de hoek van de Sint-Anthoniestraat. Een groot pand; je kent het wel, het is nu wit. Dameskledingzaak Anna van Toor zit erin. De familie Bertels woonde boven de winkel. Ze hadden zeven kinderen. Er moet nog een foto zijn dat ik met mevrouw Bertels richting Markt loop. Meneer Bertels verkocht Nutricia -babyvoeding. Die producten waren toen in opkomst. Hij reed met een bakfiets met een mand voorop om ze rond te brengen. Mevrouw Bertels zelf voerde een zaak in baby-artikelen.

Hoe dat was als achtjarig meisje in een vreemd land, waar een vreemde taal werd gesproken? Tja, ik nam het zoals het kwam. Voor mijn gevoel werd ik erg verwend door mevrouw Bertels. Het eten was prima en ze liet gelijk een jurkje voor mij naaien. Met dochter Annie Bertels werd ik levenslang vriendin. Via de familie Bertels kwam ik weer in contact met mevrouw Jaske. Die speelde een belangrijke rol toen het erom ging of het bij een eenmalig bezoek aan Gouda zou blijven. De familie Jaske was een gegoed rooms-katholiek middenstandsgesin. Ze hadden meerdere panden in de Sint-Anthoniestraat. Sigaren en snoep verkocht hij, maar misschien was meneer Jaske ook wel grossier. Het was in elk geval duidelijk dat ze er financieel goed voorstonden. Meneer Jaske had overigens niet veel te vertellen; de wil van mevrouw Jaske was wet. Ze hadden vier man personeel. Als een van de weinigen in Gouda had Jaske al een auto. Als de bisschop in Gouda op bezoek kwam, werd de auto opgepoetst om de prelaat af te halen bij het station.’

Overkomst met het hele gezin

‘Mijn verblijf van twee maanden in Gouda moet iedereen goed zijn bevallen. Het was de aanloop naar emigratie in stappen van het hele gezin. Hoe het precies ging, weet

Het naar Gouda overgekomen gezin Marinč laat in 1932 een familiefoto maken bij Lux op de Kleiweg: v.l.n.r. Maria Mici, Sefa, Poldi, moeder en Agnes (collectie-Van Leeuwen-Marinč)

ik niet meer. Ik ben slecht in jaartallen en er is niemand meer aan wie ik het kan vragen. Het zal twee jaar later geweest zijn dat ik opnieuw naar Gouda kwam. Nu niet via de Kinderliga, maar betaald door mevrouw Jaske, maar weer in huis bij mevrouw Bertels. Mijn oudste zuster Agnes ging ook mee, want zij kon als naaister in dienst komen bij mevrouw Bertels. Na een paar maanden ging ik terug naar Sopron en daarna bleek mijn zus niet goed te kunnen wennen in Nederland. Tussen Agnes, mijn moeder en mevrouw Bertels werd correspondentie gevoerd over de vraag hoe het verder moest. Dat kon in het Duits, want dat was in Sopron zo'n beetje onze tweede taal, terwijl mevrouw Bertels zich er ook in kon uitdrukken. Agnes wilde niet alleen in Gouda blijven. Het idee werd geboren dat mijn moeder en de vier kinderen allemaal naar Nederland zouden komen. Dat is in 1932 gebeurd. Het jaartal stond me niet meer bij, maar jij zag het in de papieren van mijn overleden zus. De dames Bertels en Jaske hadden de taken weer verdeeld. Mevrouw Jaske betaalde de verhuizing en mevrouw Bertels huurde voor ons een huis in een rijtje aan de Wethouder Venteweg. Ik denk het vierde van de hoek aan de kant van de Breevaart. Het werd vol gezet met spullen die door rooms-katholieke gezinnen waren geschonken. Zoals gezegd, het lag niet in de gemeente Gouda, maar twintig meter over de gemeentegrens met Reeuwijk. Als

vreemdeling moesten wij ons regelmatig melden aan de Raadhuisweg. Het lukte ons allemaal om werk te vinden, waardoor we samen de huur op konden brengen. Moeder als werkster en Agnes als naaister. Poldi was kleermaker van beroep en ging aan de slag bij een zwager van mevrouw Bertels aan de Zeugstraat: flanel knippen waar hemden van gemaakt konden worden. Maria ging werken in de wasserij van Van Straaten aan de Graaf Florisweg. Zelf kon ik kindermeisje bij de familie Jaske worden.

Voor ik daarover verder ga, wil ik vertellen dat we al snel te maken kregen met een grote tegenslag. Een jaar na onze overkomst kreeg moeder longontsteking. Ze kwam zo lang in het Jozefpaviljoen te liggen dat we alle nonnen bij naam kenden. Moeder is zelfs nog naar Lourdes geweest, maar het was te laat. Ze stierf. Toen moesten die vier jeugdige Hongaren zichzelf redden. We zijn weer opgeveerd. Het lukte om genoeg te beleven aan gewone dingen: kaarten, zingen, fietsen, verjaardag vieren en met elkaar lachen. Op ons mondje gevallen waren we niet. Enige taalvaardigheid moeten we gehad hebben, want behalve in de beginperiode, heeft niemand van ons problemen gehad met de Nederlandse taal. We zijn een paar keer verhuisd. Eerst naar Achter de Vismarkt, toen naar Kleiwegstraat 11, een klein huis, waar nu kledingzaak Bibliss is. Inmiddels had Agnes verkering gekregen en ging ze trouwen. Ook Poldi trouwde. Hij ging in de Sophiastraat wonen en trok later naar Den Haag waar hij een mooie kleermakerszaak opbouwde. Maria en ik gingen bij Agnes en haar man Nic inwonen, terug naar de Wethouder Venteweg, maar nu in een groter huis aan de overkant, naast het café van haar schoonouders. Vanuit dat huis zijn Maria en ik getrouwd. Maria Mici trouwde met Koos van Buren, conciërge op de Julianaschool. Daar hebben we leren tafeltennissen. Ze hebben aan de Koekkoekstraat gewoond. Maria werd weduwe en ging in 1993 in de Zuidrandflat wonen. Wat jammer dat ze al in 1997 overleed.'

Aan het werk

'Terug naar mijn eigen ontwikkeling. In 1932 werd ik dus kindermeisje bij de familie Jaske. Zeven dagen per week

moest ik zorgen dat de kinderen waren aangekleed, te eten kregen, naar bed gingen en naar school of naar de kerk. Daarmee verdiende ik een rijksdaalder in de week. Ze zaten allemaal op de Aloysiusschool in de Spieringstraat. In die tijd werd ik nog wel eens vanwege mijn taal uitgelachen of gepest. Een meester van die school heeft me toen geholpen. Hij zei dat ik Nederlandse boeken moest gaan lezen, jongensboeken zoals over Winnetou. Dat heeft me geholpen. De kinderen van Jaske waren aardig verwend. Ik ruimde 's avonds al het speelgoed op en als ik dat gedaan had, kwam het voor dat ze de kast weer leeghaalden en alles op de vloer gooiden. Als ik dan boos werd, zeiden ze: 'Ja, maar Sefa, daar ben jij toch voor?' Op een bepaald moment was ik het zat. Toen heb ik tegen mevrouw Jaske gezegd dat ik ermee stopte. Ze zei: "Als ik dit er nou bijgeef (ze had een rijksdaalder in de hand) blijf je dan, want ik kan je niet missen." Ik durfde geen nee te zeggen. Op een bepaald moment ben ik toch gegaan. Mijn tweede betrekking was bij Wasserij Daelmans aan de Fluwelensingel. Daar moest ik schoongoed opvouwen. Voor minder uren werk kreeg ik meer geld. Van Daelmans ging ik naar slagerij Nibbering in de Keizerstraat. Geen aangenaam werk. Van iedereen die daar werkte zaten de kleren vol bloed of slachtafval. Die moest ik dan wassen. Betere herinneringen heb ik aan mijn tijd bij aannemer De Wilde op Kattensingel 85; zeg maar de oude Bram. Dat was in de oorlog. Ik werd vriendin van dochter Annie de Wilde, de zus van Jan. Even een anekdote: Op de singel was de Ortskommandantur. Er waren Duitse soldaten die zich poedelnaakt uitkleedden en in de Kattensingel sprongen om te zwemmen. Daar stonden Annie en ik een keer naar te kijken, toen moeder De Wilde ons ontdekte: "Wat staan jullie daar naar naakte mannen te kijken. Zijn jullie gek geworden?"

Nic van Leeuwen, de rijwielzaak en het gezin

'Om het verhaal op mijn man te brengen moeten we terug naar de Wethouder Venteweg. Tegenover het huis daar, op de andere hoek waar later T&D Doe Het Zelf kwam, was Café Van Leeuwen. Achter het café werd het De Kieteltuyn genoemd. Daar waren allemaal hokjes

Portretfoto Sefa, circa 1939 (collectie-Van Leeuwen-Marinč)

waar jongelui dicht bij elkaar konden zitten. Af en toe kwam dan opa van Leeuwen met een zaklantaarn langs om te vragen wat ze wilden bestellen. Of het daar begonnen is, weet ik niet, maar mijn oudste zus Agnes had verkering met zoon Nic van Leeuwen en ging met hem trouwen. Achter het huis had Nic een fietsenwerkplaats, maar geen winkel. De zus van Nic, Alie van Leeuwen, werd mijn vriendin. Bij Café van Leeuwen heb ik leren biljarten, maar ik leerde ook de knecht van Nic van Leeuwen kennen. Die heette – je gelooft het niet – ook Nic van Leeuwen. Zijn vader had een bakkerij aan de Nieuwe Gouwe. Die tweede Nic van Leeuwen repareerde graag motoren en daar was ik gek op. Op een dag zou hij op de motor naar Breda, naar oom Jan in het klooster. Ik denk dat het zwager Nic is geweest die toen de hint heeft gegeven. "Sefa, is dat niets voor jou, om een keer mee te rijden?" Zo is het begonnen.

We zijn getrouwd in 1944. Toen begon mijn leven in, naast en boven de rijwielzaak aan de Ijssellaan/hoek Martenssingel. Dat pand was in 1927 nieuw gebouwd als winkelhuis met twee bovenwoningen en een benedenwoning. Mijn schoonmoeder heeft het op enig moment

Trouwfoto Sefa Marinč en Nic van Leeuwen 1944 (collectie-Van Leeuwen-Marinč)

gekocht voor Nic. Eerst woonden we beneden aan de kant van de IJssellaan en was het boven verhuurd. Na een verbouwing gingen we boven wonen. Mijn rol was vooral in huis – er kwamen drie kinderen – maar in de zaak moest ik bijspringen. Dan werd er door het trapgat om assistentie geroepen. Tot mijn taak hoorde het inrichten van de etalages. Op zaterdag stond ik in de winkel om af te rekenen met klanten die ‘op de pof’ hadden gekocht. Die kwamen elke week een rijksdaalder brengen. In het begin was mijn taalgebruik nog niet helemaal in orde. Als ik ‘fiets’ wilde schrijven, moest ik dat eerst hardop zeggen met twee lettergrepen: ‘fi-ets’ Anders kon ik het niet. In eerste periode had ik nog een bijzondere opdracht: het brengen en meenemen van banden bij de Utrechtse Bandenonderneming. Als het loopvlak van een band kaal geworden was, kon je dat laten recoveren; zogenaamde Carrier-banden. Met een kale band om de nek stapte ik dan op de motor om met een gerecoverde band terug te komen. De drie kinderen werden allemaal op een andere plek geboren: Trees in 1945 thuis, Peter in 1946 in de Montagne-kliniek en Ron in 1950 in het Jozefpaviljoen. Kerkelijk was ik eerst bij de Gouwekerkparochie geweest, maar toen we aan de Martenssingel woonden, vielen we automatisch onder de Kleiwegkerk. De zaken gingen goed. In 1963 is de winkel uitgebreid. Brom- en motorfietsen kwamen erbij.’

Andere activiteiten

‘Hongarije was ons belangrijkste vakantie-land. In het begin was het belangrijk om spullen mee te nemen, want na de oorlog is het land lang armoedig geweest. Mijn man ging er later ook op de fiets naartoe. Dat heeft in 1969 in een Hongaarse krant gestaan. Familie in Sopron had ik toen al lang niet meer. Voor zover niet overleden, waren ze verhuisd naar Boedapest.

De Hongaarse opstand van 1956 leverde nieuwe contacten op. Er kwamen vluchtelingen naar Nederland en wij werden gevraagd als tolk. Bij mijn trouwen had ik de Hongaarse nationaliteit laten vallen, maar waarschijnlijk was dat nog niet weggelakt in de bevolkingsadministratie. Zowel Poldi, Maria als ik deden mee aan het programma voor Hongaarse vluchtelingen dat werd opgezet door het Gouds Centrum voor Vluchtelingenhulp. Voor het eerst kreeg ik volwassen Hongaarse vrienden buiten de familie om. De mannen gingen werk zoeken en dan ging ik mee op sollicitatiegesprek, terwijl Poldi hielp met de paperassen. Ik vond het heel leuk om mijn moeders

Sefa van Leeuwen-Marinč (rechts) doet in 1946 mee aan een motortocht, hier bij de Julianasluis (collectie-Van Leeuwen-Marinč)

taal op te pakken, die ik alleen als kind had gesproken.

Ondertussen waren we ook buiten de zaak actief. Vlak na de oorlog gingen we er vaak met de motor opuit. Van sociëteit Concordia was ik lid geworden via mevrouw Bertels. Ik ging naar alle toneelvoorstellingen, muziek- en dansavonden. Toen we getrouwd waren heb ik Nic gezegd dat hij ook lid moest worden, zeker om te leren dansen. Wat heb je nou aan een man die niet kan dansen? Het was altijd gezellig. Het verkleden met carnaval bijvoorbeeld. We hebben wel eens gewonnen als ‘Goudse kaarsen’ met pakjes gemaakt door Nel de Vroom. Bij Concordia waren eigenlijk alle rooms-katholieke zakenmensen aangesloten. Met Jan Hogenelst als grote inspirator was er altijd iets te doen.

Later sloot ik me aan bij de NVVH, de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen, waar fanatiek aan klaverjassen werd gedaan. Riet Steenland werd een vriendin. Die kon niet autorijden, daar vroeg ze mij voor, ook als invalster bij het klaverjassen. Velocitas, de gymnastiekvereniging, mag ik niet vergeten, waar iedereen enthousiast naartoe ging toen ‘Spekkie’ daar de leiding had. Later ben ik overgegaan naar DONK. De Houtmansconcerten, wanneer zijn die begonnen? Prachtig altijd. Als ik kan, ga ik erheen en dan word ik verwelkomd of ik naaste familie ben.’

Uit de zaak

‘Van de kinderen was het Peter die interesse had om de zaak voort te zetten. We gingen ons voorbereiden op de volgende levensfase door een huis te kopen aan de Goudseweg. Daar zouden we gaan wonen als Nic 65 was. Dat is anders gelopen. Op een van zijn grote fietstochten werd Nic aangereden, notabene ‘s morgensvroeg in Joegoslavië. Hij kreeg een dwarslaesie. Grote paniek hier. We deden alles om Nic zo snel mogelijk naar Gouda te krijgen. Pas daarna realiseerden we ons dat hij in een rolstoel moest zitten, dat hij niet langer de trap op kon. De huurders van ons huis aan de Goudseweg moesten we vertellen dat we het huis zelf nodig hadden. Er zijn tekeningen gemaakt voor een verbouwing, zodat alles gelijkvloers kwam, maar dat plan kwam er niet door. Het zou

Familiefoto gezin Van Leeuwen-Marinč circa 1956 met de kinderen v.l.n.r. Peter (1946), Ron (1950) en Trees (1945) (collectie-Van Leeuwen-Marinč)

qua hoogte te veel afwijken van de rest van de straat. Bij de gemeente opende iemand ons de ogen door te vragen waarom we niet nieuw gingen bouwen. Het was maar deels onderheid en slecht onderhouden. Aanmer De Wilde heeft in 1982 een huis neergezet dat was afgestemd op onze noden. Alle voorzieningen beneden, maar voor mij een werkkamer boven, open naar de benedenverdieping, zodat Nic en ik altijd contact hadden. Het lukte Nic om met een electrocar te rijden, waar de rolstoel in kon. Het heeft minder lang geduurd dan had gekund. Door de verlamming moest hij plassen via een katheter en die moest af en toe vervangen worden. Daarbij is een keer in het ziekenhuis iets niet goed gegaan. In

Voormalige rijwielzaak Van Leeuwen Tweewielers in 2020 (foto Gert Jan Jansen)

Etalage rijwielzaak Van Leeuwen, circa 1955 (foto J.M. van Buuren)

april 1986 is Nic begraven op de r.-k.-begraafplaats aan de Graaf Florisweg.

Zoon Peter is dus verdergegaan met de zaak. Veel Gouwenars zullen hem kennen. Hij stond bekend als een groot fietser en een bekwaam fietsenmaker. Hij heeft nog een keer verbouwd en zei toen – in 1987 – “Jammer dat vader de heropening niet heeft meegemaakt.” Met zijn vrouw ging het helaas niet goed. Hij kwam alleen te staan. Omdat er geen opvolger was, heeft hij de zaak op een bepaald moment verhuurd aan de gebroeders Thiers. Die hebben later eigen zaken opgezet en daarmee kwam er een eind aan Van Leeuwen Tweewielers. Er waren geen andere geïnteresseerden en nu heeft Peter er een soort museum van oude fietsen van gemaakt.

Hij woont zelf boven, maar het fietsen is nog steeds zijn hobby. Hij is pas terug van een tocht van drie maanden. Fijn dat hij weer in de buurt is.’

Slot

‘En dan wil je weten hoe je zo oud kunt worden en toch levendig zijn? Daar is geen recept voor. Altijd hard werken is in elk geval belangrijk, maar ook vriendelijk en behulpzaam zijn en niet blijven piekeren over dingen waar je toch niets aan kunt doen. Geholpen worden waar nodig. Daarom woon ik nog zelfstandig. Je lichaam moet meewerken en dat heb je niet helemaal in de hand. Ik ben altijd sportief geweest: gymnastiek, wandelen, ta-

feltennissen en dansen, maar het is niet zo dat ik geen ziektes heb gekend. Voor de oorlog heb ik veertien dagen in het ziekenhuis gelegen voor een blindedarmontsteking. De darmkanker later was van een andere orde. Maar op een bepaald moment is het voorbij en ga je over tot de orde van de dag. Op deze leeftijd wil je niet al te veel gedoe meer. Daar past een week bij met een vaste structuur. Op maandag is het klaverjassen bij de NVVH een vast element. Daarvoor ga ik naar de Ajourboerderij aan de Bloemendaalseweg. Ik rij niet meer zelf, maar ga met de 65+-taxi. Op vrijdag speel ik bingo bij de KBO op het Aalberseplein. En als er iets te doen is bij Concordia, ben ik van de partij.

Ben ik nou een Hongaarse of een Nederlandse? Zoals ik hier zit ben ik een Nederlandse vrouw, een beetje klein van stuk misschien, maar weinig doet aan Sopron denken. Het is zeker zestig jaar geleden dat iemand aan me vroeg of ik uit een ander land kwam. Maar zodra ik iets Hongaars lees of hoor, kan ik me weer Zefi voelen. Ik zing meteen mee, benieuwd of ik de woorden nog ken. Maar ook Duitstalige liedjes als “Mei Muatterl war a Weanerin” kan ik zo uit mijn herinnering opdiepen.

Ik hou een plakboek bij. Daarin komt alles wat ik lees over verenigingen waar ik bij was of over mensen die ik ken. Alle krantenberichten over de fietsenzaak zitten erin, maar ook over Velocitas en meneer Spek, over Concordia en Jan Hogenelst en over Bram en Jan de Wilde. Ook berichten over schaatser Ted-Jan Bloemen knip ik uit, want zijn vader was onze huisarts. Alle dingen dus die me na aan het hart liggen. Daar horen ook berichten bij over de oudste inwoners van Gouda. Een paar maanden terug ben ik naar Den Bosch geweest voor een bijeenkomst van honderdjarigen. Daar is het boek van Anki Leene *Lang zal ik leven* uitgereikt, met 66 portretten van 99-jarigen. Daar sta ik ook in. Ik geniet ervan om oud en gezond te zijn. Stiekem hoop ik een keer als oudste van Gouda in de krant te staan. Maar ik weet dat het opeens gedaan kan zijn met die gezondheid. Weet je wat Maria Mici op de rouwkaart liet zetten? “Voor wie achterblijven: Treur niet om mij, die gelukkig is gestorven.” Daar ben ik het mee eens.’

Sefa van Leeuwen-Marinč, 2020 (foto Nico J. Boerboom)